

הוראה מספר 8 - יעילות ואפקטיביות במערכת תשלומים מבוקרת ובמערכת תשלומים

מבוקרת מיועדת

1. מבוא

בהתאם לסעיף 8 לחוק מערכות תשלומים, התשס"ח-2008 (להלן: "החוק"), חלה חובה על מפעיל מערכת מבוקרת לגבש כללים אשר יבטיחו את יציבותה, יעילותה ותפקודה התקיין של המערכת. בהתאם לעקרון מספר 21 של עקרונות לתשתיות השוק הפיננסי (PFMI), שפורסמו באפריל 2012 על ידי הוועדה למערכות תשלומים וסליקה של ה-BIS (CPSS) והארגון הבינלאומי של רשויות ניירות ערך (IOSCO), תשתית השוק הפיננסי תהיה יעילה ואפקטיבית בעמידתה בצרכים של משתתפיה ושל השווקים אותם היא משרתת.

הוראה זו קובעת כללים שעל המערכות המבוקרות והמבוקרות מיועדות לעמוד בהם על מנת לפעול ביעילות ואפקטיביות תוך שמירה על תקני בטיחות נאותים.

2. הגדרות

"מערכת תשלומים", "מערכת מבוקרת",
"מערכת מבוקרת מיועדת",
"מפעיל של מערכת תשלומים"-
כהגדרתם בחוק מערכות תשלומים;
"מפעיל מערכת תשלומים" או "מפעיל מערכת" - מפעיל של מערכת תשלומים מבוקרת ומפעיל של מערכת תשלומים מבוקרת מיועדת;
"הפיקוח על מערכות התשלומים" או "הפיקוח" - יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים באגף מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל;
"משתתף במערכת תשלומים"-
מי שמוגדר כמשתתף על פי כללי המערכת;
"משתמש"-
גוף הפועל במערכת שאינו משתתף בה;
"כללי מערכת"-
הכללים שעל פיהם מופעלת מערכת תשלומים;
"יעילות"-
יכולת מערכת התשלומים לבצע פונקציות שלה תוך ניצול מקסימלי של משאבים הנמצאים בידה (לרבות כוח אדם, זמן, משאבים טכנולוגיים, משאבים פיננסיים וכד');
"אפקטיביות"-
עמידת מערכת התשלומים ביעדים ומטרות.

3. תחולה

- 3.1. הוראה זו תחול על כל מפעיל מערכת תשלומים אשר הוכרזה על ידי הנגיד כמערכת מבוקרת או מערכת מבוקרת מיועדת.
- 3.2. בנק ישראל רשאי בנסיבות העניין להתיר או לפטור מערכת תשלומים מתחולת סעיפים מסוימים בהוראה זו ולחזור בו מהפטור הניתן.

4. שמירה על יעילות בפעילותה של מערכת התשלומים

- מפעיל מערכת תשלומים נדרש להפעיל את מערכת התשלומים ביעילות. בבואו לבחון, לפחות אחת לשנתיים או לאחר שינויים מהותיים, האם מערכת התשלומים פועלת ביעילות עליו להתייחס למגוון היבטים. היבטים אילו יכללו, בין היתר, את הנושאים הבאים:
- 4.1. הגדרת תחום הפעילות והאופן שבו מתבצעות הפעולות.
- 4.2. המשאבים הנדרשים.
- 4.3. הסדרי הסליקה והסילוקין.
- 4.4. המבנה התפעולי.
- 4.5. המוצרים/תוצרים אשר נסלקים או שמופקים עבורם קבצי סילוקין.
- 4.6. טכנולוגיות שבהם נעשה שימוש ובחינה לקיומם של הסדרים טכנולוגיים גמישים במידה מספקת המאפשרים להגיב לדרישות משתנות וטכנולוגיות חדשות.
- 4.7. השימוש בנהלים ותקנים כדוגמת התקנים והנהלים לתקשורת.
- 4.8. הפרקטיות וצרכי המערכת, משתתפי המערכת, לקוחותיהם וצדדים רלוונטיים אחרים (כדוגמת מערכות תשלומים אחרות וספקי שירותים)¹. לרבות ביצוע בחינה לעמידת מערכת התשלומים בדרישות משתתפיה והשווקים אותם היא משרתת².
- 4.9. ביצוע בקרת עלויות- קיומם של מנגנונים לבחינת העלויות הישירות והעקיפות וכן את מבנה התמחור³.
- 4.10. מידת הפרסום והשימוש במכרזים או בבקשות לקבלת הצעות לבחירת ספקי שירותים.

¹ על מנת שמערכת התשלומים תהיה פרקטית, היא צריכה לקחת בחשבון את המבנה, ההיסטוריה והמוסכמות בשוק המקומי. כמו כן, מערכת התשלומים נדרשת לשקף את העלויות הקיימות והעתידיות של המשאבים הנדרשים בפעילותה וכן נדרשת לשקף טכנולוגיות מתפתחות. לצורך עיצוב מערכת שמתאימה כהלכה לצרכים של משתתפיה תידרש הבנה של מנהגים מקומיים וטכנולוגיות.

² אחד המנגנונים שיכולים לסייע למטרה זו הינו ביצוע סקרי שביעות רצון תקופתיים למשתתפים ולמוסדות רלוונטיים אחרים בשוק.

³ סקירת העלויות והתמחור יכולים לכלול הערכה של הפרודוקטיביות של התהליכים האופרטיביים וכן הערכה של התועלת היחסית משיטות העיבוד אל מול העלויות המתאימות. לדוגמה בחינה של מספר העסקאות שניתן לעבד בפרק זמן נתון או מדידה של עלות העיבוד לעסקה.

5. שמירה על האפקטיביות בפעילותה של מערכת התשלומים

- 5.1. מפעיל מערכת תשלומים נדרש להפעיל את מערכת התשלומים באפקטיביות. בבואו לבחון האם מערכת התשלומים פועלת באפקטיביות עליו לקבוע יעדים ומטרות ברורים הניתנים למדידה ולהשגה, וביניהם:
- 5.1.1. יעדי מינימום לרמת שירות (כמו הזמן הדרוש לעיבוד עסקה, יעד זמינות, יעד להתאוששות).
- 5.1.2. קידום צרכי ציבור וחדשנות (כמו פיתוח שירותים חדשים, שדרוג שירותים קיימים).
- 5.1.3. עמידת מערכת התשלומים בהתחייבויותיה באופן מהימן ובמועד הנדרש.
- 5.1.4. ניהול סיכונים נאות (כמו רמת המשאבים הפיננסיים שעל מערכת התשלומים להחזיק).
- 5.1.5. עמידת מערכת התשלומים בתקני הבטיחות הרלוונטיים.
- 5.2. ביצוע סקירה ומדידה תקופתית לעמידתה של מערכת התשלומים במטרות וביעדים שנקבעו לפחות אחת לשנה או לאחר שינויים מהותיים.

6. המידע המדווח ותדירות הדיווח

- 6.1. מפעיל מערכת התשלומים יעביר לפיקוח את ממצאי הבחינה שתבוצע לצורך ווידוא כי מערכת התשלומים יעילה ואפקטיבית תוך התייחסות למגוון ההיבטים המפורטים בסעיפים 4 ו-5 לעיל חצי שנה לאחר כניסתה לתוקף של הוראה זו ועד ליום ה-1, בספטמבר של כל שנה לאחר מכן בהתייחס לאפקטיביות ועד ליום ה-1 בספטמבר של כל שנתיים לאחר מכן בהתייחס ליעילות.

7. המצאת המידע לבנק ישראל

- 7.1. מפעיל מערכת תשלומים יעביר את המידע שבהוראה זו באמצעות תקשורת מאובטחת ("יישום הכספת"). שימוש ביישום הכספת יבוצע לאחר תיאום מקדים עם הפיקוח על מערכות התשלומים בבנק ישראל. הפיקוח על מערכות תשלומים רשאי לאשר את העברת המידע באמצעים אחרים.
- 7.2. המידע שבהוראה זו יועבר על ידי מפעיל המערכת לאנשי הקשר שימונו לעניין זה בפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל.
- 7.3. מפעיל מערכת תשלומים שהעביר מידע לפי הוראה זו, יודא טלפונית את קבלת המידע אצל אנשי הקשר, כאמור בסעיף קטן 7.2.
- 7.4. מפעיל מערכת תשלומים אשר יושב בתוך מבנה בנק ישראל ועושה שימוש במערכות בנק ישראל, יעביר את המידע שבהוראה זו באמצעות רשת הדואר האלקטרונית הפנימית של בנק ישראל.
- 7.5. המידע על פי הוראה זו ידווח בצורה ממוחשבת.
- 7.6. הדיווח יתבצע בהתאם למועדים הקבועים בהוראה זו. במידה ומפעיל מערכת התשלומים סבור כי הדיווח לא יתבצע במועד הנקוב, עליו להעביר לפיקוח, באמצעות הדואר

האלקטרוני, בקשה בכתב לשינוי מועד הגשת הדיווח. הבקשה תכלול, בין היתר, את הפעולות שנקטו עד בקשת השינוי, את הסיבות לבקשת השינוי במועד הדיווח ואת תאריך היעד המבוקש להגשתו. דיווח שהשינוי במועד הגשתו לא תאושר על ידי הפיקוח על מערכות התשלומים יוגש במועד שנקבע לאותו דיווח.

8. פרסום ועדכון ההוראה

תאריך הפרסום	מהות העדכון
25/04/2018	פרסום ההוראה